

Stratejik Yönetim Araştırmalarında Türkiye Kapsamı: 2000-2015 Döneminde Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik İncelemesi

Duygu Toplu Yaşlıoğlu¹

Arzu İnan²

Aytuğ Sözüer³

Öz

Bu çalışma, işletmelerde stratejik yönetim alanında yakın geçmişte yayınlanmış ve araştırma kapsamında Türkiye olan makalelerin bibliyometrik analizini içermektedir. Alan yazınında belirli bir ülke kapsamını irdeleyen son dönem araştırmalarının çeşitli nicel ölçütlerle değerlendirilmesi sayesinde, stratejik yönetim araştırmalarında bağlama ilişkin olası bir örüntünün tespit edilmesi hedeflenmektedir. İncelenen eserler, Web of Science SSCI'da (Social Sciences Citation Index [Sosyal Bilimler Atf Dizini]) yer alan dergilerde 2000-2015 yıllarında yayınlanmış makalelerden derlenmiştir. Tespit edilen 126 makale; yayın yılı, yazar sayısı ve yazarların ilişkili oldukları kurumlar, araştırma yöntemleri, örneklem grubu, kuram ve uygulamaya yönelik çıkarımları ile aldıkları atf sayılarına göre değerlendirilmiştir. Öne çıkan bulgular; yıllara göre ortalama yayın sayılarında bariz bir değişimin gözlenmediği, örneklem gruplarının imalat sektörlerindeki işletmelere yoğunlaştığı ve stratejik yönetim gibi uygulamaya ağırlıklı bir alanda, yöneticilere dönük içgörülerin pek çok eserde doyurucu olmadığı şeklindedir. Bu çalışmanın Türkiye bağlamına özgü durumlar ile işletme stratejileri arasındaki ilişkileri keşfedecek ileri araştırmalara zemin oluşturması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Stratejik yönetim • Literatür taraması • Bibliyometrik inceleme • Türkiye

Turkey in the Scope of Strategic Management Research: A Bibliometric Analysis of Articles Published During 2000–2015

Abstract

This study involved a bibliometric analysis of recently published business strategy articles that cover Turkey in their research scope. By evaluating the coverage of a country in latest research, this analysis aims to detect a probable contextual pattern in relevant literature. In this study, articles published during the period 2000–2015, obtained from journals indexed in the Web of Science Social Sciences Citation Index (SSCI), were reviewed. A compilation of 126 articles were assessed in terms of publication years, number of authors and their affiliated institutions, research methods, sampling groups, theoretical and managerial implications, and the number of other studies citing these articles. The notable findings are as follows: the average number of articles per year did not change significantly; the studies mostly utilized manufacturing firms as their sampling group; and the managerial insights of many studies were not intellectually satisfactory. This study could be valuable as a reference for future studies that aim to explore the relationships between Turkey's distinctive environmental conditions and business strategy.

Keywords

Strategic management • Literature review • Bibliometric analysis • Turkey

1 Sorumlu yazar: Duygu Toplu Yaşlıoğlu (Arş. Gör.), İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Yönetimi ve Organizasyonu Anabilim Dalı, İstanbul Türkiye. Eposta: duygut@istanbul.edu.tr

2 Arzu İnan (Arş. Gör.), İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Yönetimi ve Organizasyonu Anabilim Dalı, İstanbul Türkiye. Eposta: arzuinan@istanbul.edu.tr

3 Aytuğ Sözüer (Arş. Gör.), Yalova Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, Yalova Türkiye. Eposta: aytug.sozuer@yalova.edu.tr

Atf: Toplu Yaşlıoğlu, D., İnan, A. ve Sözüer, A. (2018). Stratejik yönetim araştırmalarında Türkiye kapsamı: 2000-2015 döneminde yayınlanan makalelerin bibliyometrik incelemesi. *Istanbul Management Journal*. Advance Online Publication. <http://dx.doi.org/10.26650/imj.2018.29.84.0005>

Gerçeği bulma çabası olarak da ifade edilen bilimin sunduğu en önemli sermaye, yüzyıllar içinde oluşmuş birikimdir. Hâlihazırda yapılan bilimsel araştırmalarla ortaya çıkan bulgular; bir kavramın, bir olgunun veya bir olayın hangi varsayımlarla, hangi bağlamda, nasıl oluştuğunu açıklayarak karşılaştırmalar yapılmasını, gerekirse yanlışlanmasını ve yeni araştırma soruları ortaya konmasını sağlamaktadır. Ancak bu engin birikim, farklı ekollerin ve yaklaşımların sunduğu çeşitlilik ve Batı dolanım- lı bir anlayışın hâkimiyeti ile araştırmacı ve uygulamacılar için -ünlü metafordaki gibi- bir balta girmemiş ormana dönüşebilmektedir (Koontz, 1961). Kimilerine göre zenginlik, kimilerine göre ise bilimsel birikimin ve gelişimin önünde engel olarak görülen bu durumdan stratejik yönetim alanı da nasibini almış, birbirinin alternatifi olma iddiasında olan birçok yaklaşım kendi destekçilerini bularak farklı ekollerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Stratejik yönetim araştırmaları, başlangıçta gelişmiş ülke merkezli büyük işletmelerin faaliyetlerine odaklanmaktayken, zaman içinde farklı gelişmişlik düzeyindeki ekonomileri ve çeşitli ölçekteki işletmeleri de ele alarak genişlemeyi sürdürmektedir (Barca ve Hızıroğlu, 2009). Keza, Türk akademik yazınında da bu alan çerçevesinde çalışmalar yapılmaktadır. Mehmet Barca (2018), Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi Editörü'ne yazmış olduğu mektupta stratejik yönetim alanındaki bilgi birikiminin mevcut haliyle bir “yığıcı” andırdığını ifade etmiş, bu durumun bertaraf edilmesi için de bilgilerin haritalanması gerekliliğini vurgulamıştır. İncelediği alanın adeta bir fotoğrafını çeken ve bilim insanlarına mevcut durumu bir nevi kuşbakışı olarak görme şansı veren bibliyometrik çalışmalar böyle bir ihtiyaca cevaplar üretebilme potansiyeli taşımaktadır. Buradan hareketle, bu çalışmada, güncel stratejik yönetim yazınında yakın geçmişte yayınlanmış ve araştırma kapsamında Türkiye olan makalelerin bibliyometrik değerlendirmesi yapılarak, alana genel bir bakış sağlanması amaçlanmıştır. Bu saikle, 2000-2015 yılları arasında yayınlanmış ve Türkiye'yi kapsayan stratejik yönetim makaleleri incelenmiş ve yakın dönem yazınındaki durum nicel yönleriyle ortaya konmuştur. Böylece, bu ülke bağla- mını irdeleyen akademik yazında belirgin bir yönelimin olup olmadığı tespit edilecek ve bundan sonraki çalışmalarda, alandaki bilginin zenginleşmesi adına, geliştirilmesi gereken noktalara değinilecektir.

Çalışmada öncelikle, belirli bir alan odaklı ve Türkiye adresli eserlere yönelik yapılmış mevcut bibliyometrik araştırmalardan bahsedilecek; ardından stratejik yöne- tim alanının çerçevesi ortaya konulduktan sonra bu araştırma için yapılan analiz ve bulgular aktarılacak; en sonunda da değerlendirme bölümüne geçilecektir.

Uluslararası Akademik Yazında Türkiye Adresli Yayınlar

Ülkelerin, kurumların ve bilim insanlarının bilim dünyasına yaptığı katkının de- ğerlendirilmesinde ön plana çıkan kriterler, yaptıkları akademik yayınlarla ilişkilidir. Bunların başında, uluslararası dizinlerde bulunan saygın bilimsel dergilerde yayın-

lanmış olan makaleler ile bunlara yapılan atıflar gelmektedir (Gülgöz, Yedekçioğlu ve Yurtsever, 2002). Bilimsel yayınların etkinliği genellikle bibliyometrik araştırmalarla ve çalışmalarla ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen araştırmalarda veri kaynağı olarak çeşitli atıf dizinlerinden sıkça yararlanıldığı gözlenmektedir. Bunun bir sebebi; atıf dizinlerinin yapısını ve ilgili çalışma alanına özgü durumları dikkate alarak yorum getirebilmektir. (Al, 2008).

Dünyada toplam bilimsel yayın sayısının %19'u sosyal bilimler alanında olup en çok yayın üreten ülkelerin başında ABD, İngiltere ve Çin gelmektedir. Bu alanda 2010-2015 yılları arasındaki dönemde bilimsel yayın üretiminde Türkiye

16. ile 19. sıralar arasında yer almaktadır (TÜBİTAK, 2016). Türkiye'deki araştırmacıların uluslararası alan endekslerinde taranan dergilerde yayın yapma eğilimleri 1980'li yılların başından itibaren artış göstermeye başlamıştır. 1990'lı yıllardan itibaren ise üniversitelerdeki yeni atama ve yükseltme kriterleri ile bilimsel performans ölçütleri, akademisyenlerin uluslararası dizinlerdeki hakemli dergilere yönelimini hızlandırmıştır. Bununla birlikte Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi kuruluşlar ile bazı üniversiteler uluslararası saygın dergilerde yayınlanmış çalışmalarını ödüllendirerek teşvik etmeye başlamıştır (Ak ve Gülmez, 2006). Böylece, Türkiye kapsamlı araştırmaların göstermiş olduğu artış, Türkiye adresli yayın sıralamasının diğer ülkeler arasında yükselmesine yol açmıştır (Umut, 2008). Gülgöz, Yedekçioğlu ve Yurtsever'in (2002) çalışmasından elde edilen bulgulara göre 1970 ve 1994 yılları arasında Türkiye adresli sosyal bilimler alanındaki yayın sayısı 1994 ve 2000 yılları arasındaki yayınların sekizde biridir. Aynı oran Sosyal Bilimler Atıf Dizindeki (Web of Science, SSCI) yayınlar için ise yarı yarıyadır. Benzer şekilde Tonta ve İlhan (1997) SSCI'da dizinlenen dergilerde yayınlanan Türkiye adresli yayınları incelediğinde; 1996 yılında Türkiye'nin dünyadaki toplam sosyal bilimler yayınlarının %0,14'ünü üretmiş olduğunu, ancak 1985 yılından itibaren 5 yıllık dönemler halinde yayın sayısının arttığını belirtmiştir. Benzer kapsamda yapılmış çalışmalardan bir diğeri, Türkiye'nin 2001-2010 yılları arasında yıllık yayın artışları ve ortak yazarlı yayın profilini belirlemek amacıyla Web of Science ve Scopus dizinleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, SSCI'da yayınlanan çalışmaların sayısı her geçen yıl artış göstermekte olup, Scopus'a göre bu artış daha da hızla gerçekleşmiştir. Web of Science veri tabanı esas alınarak yapılmış 10 yıllık ülke sıralamasında yıllar içinde Türkiye 26. sıradan 17. sıraya yükselmiştir (Umut Zan, 2012). Ak ve Gülmez (2006) de Web of Science atıf dizinlerindeki 1980-2004 döneminde yapılmış Türkiye adresli yayınları incelenmiştir. Bu çalışmaya göre Türkiye adresli yayınların 1980 yılından 2004 yılına kadarki sayıları tespit edilerek Türkiye'nin dünya ülkeleri içerisindeki yayın sıralaması ve bu sıralamanın ülke nüfusuna oranı gibi kriterler dikkate alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ilgili dönem içerisinde Türkiye'nin yayın sayısı

32 kat artmış olup, bilim literatürüne %1,05 oranında katkıda bulunarak dünya sıralamasında 21. sıraya yükselmiştir. 1956-2005 yılları arasında Web of Science atf dizinlerinde yer alan Türkiye adresli yayınların sayısının nasıl bir artış gösterdiğini tespit eden Al (2008) ise; SSCI'da 1966-2004 yılları arasında bulunan 4.041 yayının yarısından fazlasının 2000 yılından sonra gerçekleştirildiği ve yayın sayısındaki hızlı artışın devam ettiğini belirtmiştir.

Bibliyometrik çalışmalar çeşitli farklı alt disiplinlere yönelik olarak da gerçekleştirilmektedir. Örneğin, Şakar ve Cerit'de (2013) 1980-2012 yılları arasında SSCI'da dizinlenen Türkiye adresli ve pazarlama alanındaki yayınların bibliyometrik incelenmesi yapılmıştır. Bu analizde yıllara göre yayın sayısı, yayınların yazar sayıları, incelenen pazarlama alanları, yayınların yer aldığı dergiler, atf sayıları gibi kriterler temel alınmıştır. İlgili çalışmadan elde edilen bulgular, 1981-1991 ve 1993-1995 döneminde herhangi bir yayına rastlanmadığı, bunun yanında özellikle 2006-2010 yılları arasında yayın sayılarının oldukça hızla arttığı ve bu yayınların büyük ölçüde ortaklaşa yapılan çalışmalar olduğu şeklindedir. Belirli bir alana yönelik yapılan çalışmalardan bir diğerinde, 1980-2014 yılları arasında SSCI'daki dergiler kapsamında yayınlanmış Türkiye adresli finans ve muhasebe yazını ele alınmıştır (Alkan ve Özkaya, 2015). İlgili çalışmada, yayın yapılan yıllar, yayın yapılan dergilerin dağılımı, çalışmaların yazar sayıları ve yayın yapan yazarların kurumları hakkında bulgular elde edilmiştir. İncelenen çalışmalar içerisinde 1980-1994 yılları arasında herhangi bir yayına rastlanmamış olup, çalışmaların %80'inin son 6 yıl içerisinde gerçekleştirildiği saptanmıştır. Bununla birlikte araştırmanın önemli bulgularından bir diğerinin de çalışmaların yayınlandığı dergi sayısının yüksek olduğu ancak yayınların büyük bir kısmının belirli dergilerde yoğunlaştığıdır. Son olarak, 2010-2016 yılları arasında Ulusal İşletmecilik Kongresi ve Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi'nde stratejik yönetim başlığı altında sunulan ve yayınlanan bildirilerin bibliyometrik profilini ortaya koyma amacıyla gerçekleştirilmiş olan çalışmadan söz etmek yerinde olacaktır. Hancıoğlu ve Tekin (2017) ele alınan bildirilerin yayın yıllarına, konularına, yazar sayılarına, metodolojilerine ve bildirilerin makaleye çevrilme oranına göre incelemiştir. İlgili çalışmanın sonucunda, stratejik yönetim alanının bildirilerde oldukça geniş bir kapsamda ele alındığı ve yeni kavramların çalışma konusu edildiği, yıllara göre bildiri sayılarında dengeli bir dağılım olduğu, çok yazarlı çalışmaların sayısının artış gösterdiği, kullanılan metodolojinin çeşitlilik gösterse de daha çok nicel yöntemlerin tercih edildiği belirtilmiştir.

Mevcut bibliyometrik çalışmalar göstermektedir ki, Türkiye kapsamlı araştırmaların sayısında yaşanan sayısal gelişmeler özellikle 2000'li yıllarda artış göstererek devam etmektedir. Türkiye adresli yayınların uluslararası anlamda kabul görmüş atf dizinlerinde yer alan dergilerde yayınlanması ve bu yayın sayılarının giderek artıyor olması Türk bilimsel yazını açısından da önemli bir gelişmedir. Öte yandan, özellikle ülkedeki

yönetim ve organizasyon araştırmalarında, sosyal bilimlerde belirleyici bir unsur olan, çevresel bağlamın yeterince dikkate alınmadığı vurgulanmaktadır (Özen, 2002; Özen ve Kalemci, 2009). Bu çalışma ile çevresel bağlam olarak Türkiye’yi irdeleyen ve stratejik yönetim alanında yapılan araştırmaların niceliksel durumu ortaya konacaktır.

Stratejik Yönetim Alanı

Stratejik yönetim alanı en temelde işletmelerin neden başarılı ya da başarısız olduğunu; rekabet açısından birbirlerinden nasıl farklılaşmaya çalıştıklarını inceleyen bir yönetim disiplini olarak gelişmiştir. İşletmelerde stratejinin özel bir inceleme konusu olarak ele alındığı ilk ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. Alan, 1920’lerin başında Harvard Üniversitesinde “işletme politikaları” adı altında verilen derslerle oluşmaya başlamış; üst yönetimin ihtiyacı olan çok fonksiyonlu ve bütünleştirici genel bir bakış açısı ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Bilimsel anlamda yazılı olarak Alfred D. Chandler tarafından 1962’de yayınlanan “Strategy and Structure” adlı eser stratejik yönetimin ilk eseri olarak kabul edilmektedir. Ancak stratejik düşüncenin akademik temellerini Peter Drucker’ın 1946’da yayınladığı “Concepts of the Corporation” adlı eserinde “şirketlerin başarısının kaynağı nedir?” sorusunu sormasıyla başladığı da ifade edilmektedir (Barca, 2005; Sarvan ark., 2003). Genel yönetim şemsiyesi altında bir alt alan olarak 1960’larda yerleşmiş olan stratejik yönetim, geçen zaman içerisinde çeşitli bilimsel çalışmaların katkısı ile önemli gelişmeler kaydetmiştir. 1950’lerde planlama, 1960’larda uzun vadeli planlama ve 1965-1970 yılları arasında toplu planlama ile stratejik planlama bakış açıları evrimleşerek, 1980 yılından itibaren stratejik yönetim perspektifine dönüşmüştür (Pamuk ark., 1997). Alanın göreceli olarak genç, eklektik ve çok disiplinli yapısı, cevap aradığı sorunlara çeşitli araçlarla farklı cevaplar türetilmesine neden olmuştur (Martin, Madhok ve Sanchez, 2014). Örneğin, geleneksel strateji anlayışına sahip Harvard ekolü 1960’lı yıllarda Chandler’den feyz alarak oluşurken; bu bakışa karşıt bir yorum etrafında bir araya gelen bilim insanları, 1980 yılında “Strategic Management Journal” dergisini ortaya çıkarmıştır. Yine o yıllarda, Michael Porter, stratejinin merkezine planlamayı koyan hâkim paradigmanın aksine, merkeze rekabeti almış ve bir dönüm noktası yaratarak pozisyon okulunun oluşumunu sağlamıştır. Benzer şekilde, stratejik yönetimin içeriğine ve uygulama sürecine getirilen değişik yaklaşımlar kısa sürede birçok farklı okulun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Barca ve Hızıroğlu, 2009).

Türkiye’de strateji kavramı 1965 yılına kadar ne akademik ne de uygulama alanında yönetim yazınında yer bulmamıştır. Yabancı yazın ile paralel olarak 1960’lardan itibaren çalışılmaya başlanmış olsa da Türkiye’deki stratejik yönetim çalışmalarının akademik anlamda başladığı yılların 1990’lar olduğu söylenebilir (Duman, Kalemci ve Çakar, 2005). Bu yıllardan önce stratejik yönetim alanında yapılan çalışmalar genel yönetim çalışmaları içerisinde görülmekle birlikte ancak 2000’li yıllardan iti-

baren alana ilginin arttığı gözlenmektedir (Üsdiken ve Erden, 2002). Türkiye’de son yıllarda giderek daha çok önem kazanan bu alanda yapılmakta olan ulusal ve uluslararası kongrelerin sürekliliği ve uluslararası yayınlarda stratejik yönetim alanına olan eğilim son dönem çalışmalara da konu olmuştur (Erdem, 2009; Hancıoğlu ve Tekin, 2017; Özen, 2000; Özen ve Kalemci, 2009).

Araştırma

Bibliyometrik incelemeler, akademik yayınların çeşitli unsurlarının sayısallaştırılarak, istatistik yardımıyla analiz edilmesine ve bilimsel çalışmaların nicel yönleriyle değerlendirilmesine olanak sağlayan araştırmalardır. Bilimsel çalışmaların sonuçları ve etkililiğinin ölçülmesini sağlayan bibliyometrik yöntemler, bilim dallarının kendi alanlarındaki yayın yeterliliğini, yayın sayısı, niteliği, konunun ele alındığı bağlam gibi kriterler ışığında değerlendirerek geleceğe yönelik öneriler sunmaktadır. Ayrıca bibliyometrik yöntemler ile belirli bir disiplinde, belirli bir ülkede çalışılan konu başlıkları belirlenebilmektedir (Alkan ve Özkaya, 2015). Bu çalışma da yakın dönem stratejik yönetim yazınında Türkiye’yi kapsayan araştırmalara dair bir tespit niteliğindedir.

Yöntem

Bu araştırma için, dünyada olduğu gibi Türk akademik camiasında da muteber kabul edilen Web of Science SSCI’da taranan dergilerde, 2000-2015 yılları arasında yayımlanmış makalelere odaklanılmıştır. İncelenecek makaleleri belirlemek için şu süreç izlenmiştir:

- ▶ İlgili dizinin arama motoruyla, başlık veya konu olarak Türkiye (Turkey) ifadesi içeren 797 makale süzülmüştür.
- ▶ Bu makaleler, stratejik yönetim kapsamına girecek ve inceleme düzeylerinin işletme veya sektör olmasına dikkat edilecek biçimde, çalışmanın yazarları tarafından ayrı ayrı belirlenmiş ve son olarak 126 makaleden oluşan liste üzerinde mutabık kalınmıştır.
- ▶ Ardından bu makaleler; (a) yayın yılı, (b) yazar sayısı ve kurumları, (c) araştırma yöntemi, (d) araştırma kapsamı, (e) yapılan çıkarım ve öneriler ile (f) atıf sayılarına göre kodlanmıştır.

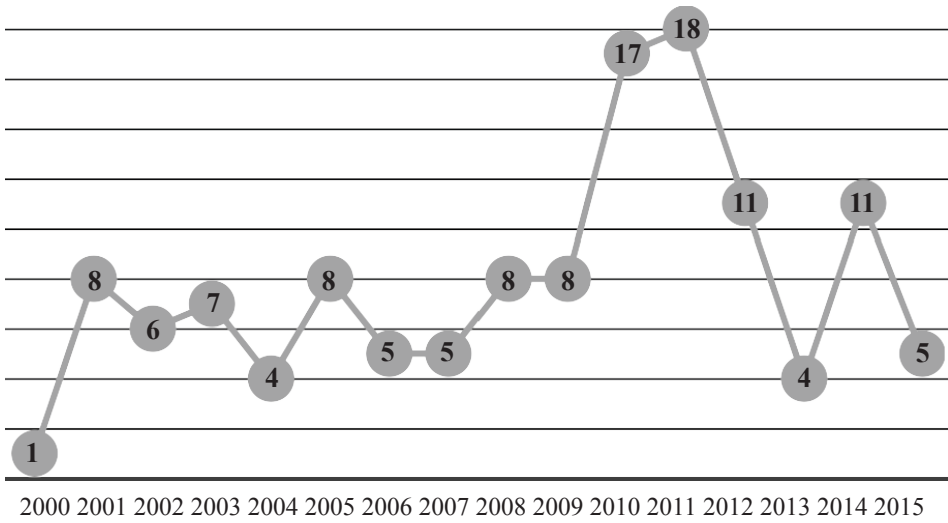
Bulgular

Araştırma doğrultusunda incelenen makaleleri betimleyebilmek amacıyla öncelikle yayımlanmış oldukları dergiler ve bu dergilerdeki makale sayıları ile makalelerin yıllara göre dağılımı incelenmiştir. Araştırmanın kapsamına dâhil edilen 126 makale 64 farklı dergide yayımlanmıştır. Bunlardan 14’ü “African Journal of Business Ma-

nagement” dergisinde bulunmaktadır. Bunun haricinde makalelerin en sık bulunduğu dergiler “Emerging Markets Finance and Trade“ (7 makale) “Journal of Business Economics and Management” (5 makale), “Journal of Business Research” (5 makale), “Journal of World Business” ve “Management Decision”, “Corporate Governance” ile “Tourism Management” dergileridir (4’er makale).

Yıllara ve Yazarlara Göre Dağılım

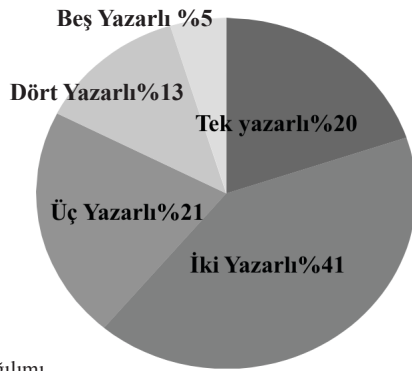
Araştırmanın amacı doğrultusunda Türkiye kapsamında yapılan çalışmaların yıllara göre gösterdiği eğilimin fikir verici olabileceği düşüncesinden hareketle, makalelerin yıl bazında sayıları aşğıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 1. Yıllara göre makale sayılarının dağılımı.

Şekil 1’de de görüldüğü üzere, 2000-2015 döneminde yayınlanmış makale sayılarının genellikle 4 ile 8 arasında değişen bir seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan 2000 yılında sadece 1; 2010 ve 2011 yıllarında ise sırasıyla 17 ve 18 makale bulunmaktadır.

Araştırma kapsamındaki makaleler toplamda 298 yazarlıdır ve bunların 214’ü (%72) Türkiye merkezli bir kurumda görev yapmaktadır. Yazarlar makaleler üzerinde belirtilen kurumlara göre Türkiye ve yurt dışı merkezli olarak kodlanmıştır. Bu doğrultuda makalelerin 32’sinde (%25) hem Türkiye hem de yurt dışı merkezli yazarların ortak çalışma yaptıkları gözlenmiştir. Bunun yanında 14 makalede (%11) de yazarların tamamının yurtdışı merkezli oldukları göze çarpmaktadır. Yazar sayısı bakımından, çalışmaların ağırlıklı olarak ortak yazarlı olduğu tespit edilmiştir. İki ve üç yazarlı çalışmaların sayısı çoğunluktadır. Yazar sayısının dağılımı Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Yazar sayılarının dağılımı.

Araştırmaların Yöntem ve Kapsama Göre Dağılımı

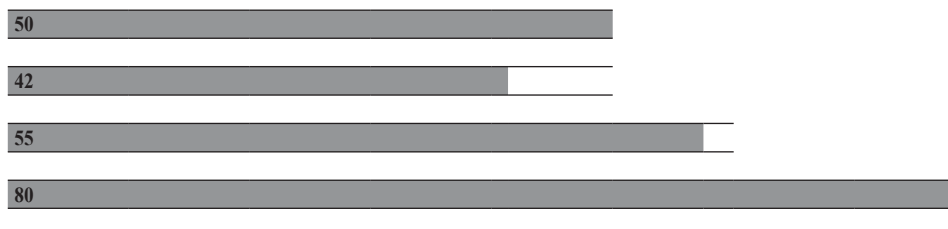
Bu araştırma için derlenen makalelerde kullanılan yöntemler çeşitlilik göstermektedir. Makalelerde nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanılma sıklığı birbirine yakın seviyededir. Sadece nitel yöntemleri kullanan makalelerin sayısı da azımsanmayacak derecede olmakla birlikte nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanmış olan makaleler de bulunmaktadır. Nicel araştırma yöntemi olarak makalelerde genellikle anket yöntemi kullanılmıştır. Nitel yöntemler olarak ise genellikle derinlemesine mülakatlar ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Makalelerdeki Çıkarım ve Öneriler

Stratejik yönetim alanı yönetsel pratiğe ilişkin bir araştırma alanı olması dolayısıyla bu alan tümdengelimci bakış açısı yerine eklektik bir yapı ile biçimlenmiştir. Bu biçimlenme yazındaki çalışmaların hem pratiğe hem de akademik yazına öneri sunması, alanın gelişmesi için katkılar yapması beklentisini oluşturmuştur. Dolayısıyla, bu çalışmada ele alınan makalelerin tartışma veya değerlendirme bölümlerinde; araştırmacılara, uygulamacılara ya da sektöre yönelik öneri ve çıkarımların bulunması beklenmiştir. Böylece, eserlerin kuramsal veya uygulamaya yönelik katkı sağlama niyetine ve gayretine göz atılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3

Çıkarım ve Önerilere İlişkin Dağılım

Söz konusu inceleme Tablo 3’de görüldüğü üzere strateji geliştirmeye, ilgili sektöre, araştırmacılara ve yöneticilere yönelik çıkarım ve öneriler olarak 4 başlık altında incelenmiştir. Bu inceleme sürecinde araştırma kapsamındaki makalelerin tartışma veya değerlendirme bölümlerinde, akademisyen veya uygulamacılar için çıkarım yapıp yapılmadığı, irdelenen sektörlerle yönelik tavsiyeler verilip verilmediği ve uygulamacılara genel stratejiler üzerine önerilerin sunulup sunulmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamına dâhil olan makalelerin 5 tanesinde hiçbir öneri ve çıkarıma yer verilmediği gözlenmiştir. 80 makalede (%64) yöneticilere yönelik öneri ve çıkarımlara değinildiği görülmüştür. Bu ağırlıklı oran stratejik yönetim alanındaki makaleler açısından anlaşılır bir bulgudur. Ancak makalelerin çoğunda strateji geliştirmeye yönelik tavsiye ya da çıkarımın bulunmuyor olmasının da dikkat çekici olduğu düşünülmektedir.

Makalelere Yapılan Atıflar

Makalelere ilişkin atıf sayıları 2017 yılı Aralık ayı itibariyle Google Scholar veri tabanı aracılığıyla tespit edilmiştir. Makalelere ilişkin atıf sayıları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2
Makalelere Yapılan Atıflar

Makalenin Yayın Yılı	Makale Sayısı	Toplam Atıf Sayısı	Yıllık Ortalama Atıf Sayısı
2000	1	49	2,9
2001	8	2.221	17,4
2002	6	315	3,5
2003	7	1182	12,1
2004	4	528	10,2
2005	7	822	9,8
2006	5	295	5,4
2007	5	691	13,8
2008	8	846	11,8
2009	8	1165	18,2
2010	17	609	5,1
2011	18	449	4,2
2012	11	290	5,3
2013	4	145	9,1
2014	11	143	4,3
2015	6	40	3,3
Toplam	126	9.790	4.6

126 makalenin almış olduğu toplam atıf sayısı -araştırma safhası itibariyle- 9.790 ve makale başına ortalama atıf sayısı ise yıllık 4.6’dır. 2010 yılı öncesinde yayınlanmış makalelerin yıllık ortalama atıf sayılarının daha yeni olan makalelere kıyasla fazla olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte atıf sayı ortalamalarını oldukça yükselten ve düşüren makaleler bulunduğu da göze çarpmaktadır. Örneğin, 2001 yılında yayınlanmış olan makalelerden biri tek başına 1.390 atıf almıştır. Ayrıca 2010, 2011 ve 2012 yıllarında hiç atıf almamış ya da 1 atıf almış makalelerin bulunması da ortalama atıf sayısına etki etmektedir.

Değerlendirme

Bibliyometrik yöntemin belirli bir alan dâhilinde uygulanması, araştırmacılara ve konu hakkında çalışanlara fikir verebilmesi ve mevcut durumun tespiti açısından önemlidir. Türkiye’yi kapsayan yakın dönem stratejik yönetim araştırmalarının bibliyometrik özelliklerinin değerlendirildiği bu çalışmanın bulgularıyla da çeşitli yorumlar yapılabilir.

Öncelikle, SSCI’da yer alan dergilerde yayınlanmış Türkiye adresli çalışmaların sayısının yıllar itibarıyla belirgin artış gösterdiğini söylemek zordur. 2010 ve 2011 yıllarında ortalamanın üzerinde bir sayı göze çarpmakta olsa dahi, son yıllarda yayın sayılarında tekrar bir gerileme dikkat çekmektedir. Diğer yandan, yazarların bağlı oldukları kurumlar açısından, yurt dışı merkezli olanların sayısı azımsanmayacak derecededir. Özellikle, yazarlarının tamamı yurt dışında bulunan 14 makale, Türkiye’nin stratejik yönetim araştırmaları bakımından ilgi çekici bir bağlam olduğu işaretini vermektedir. Bu ilgi çekiciliğin başat nedenleri arasında Türkiye’nin gelişmekte olan ülkeler kapsamında değerlendirilmesi, Hindistan, Brezilya gibi ülkelerle karşılaştırılmalı olarak incelenmesi (Altınay ark., 2014; Athreye ark., 2014), farklı ülkeler arasındaki kültürel farklılıkların anlaşılması için analiz birimi olarak alınması (Tjemkes ark., 2012) ya da yerel koşulların değerlendirilmesi için tek ülke olarak irdelenmesi sayılabilir (Karabağ ve Berggren, 2014). Bunların yanı sıra, yabancı üniversitelerde çalışan Türk araştırmacıların bağlam önceliği olarak Türkiye’yi seçme eğilimi de artış nedeni olabilir. Makalelerden 21 tanesinin, gerçekleştirilmesi nispeten daha zor olan ülke karşılaştırmalı araştırma olması da, Türkiye koşullarının stratejik yönetim alanı için özgün değişkenler sağlayabileceğine dair bir göstergedir.

Araştırmalarda kullanılan nitel yöntemlerin sıklığı dikkat çekici bir başka husustur. Keza ülkedeki yönetim ve organizasyon alanındaki araştırmaların büyük oranda anket yöntemine dayandığı eleştirisi yaygındır (Koyuncu, 2015; Kutanis ark., 2007; Semerciöz ve Dikmenli, 2005; Yozgat ve Kaplan, 2008). Bu çalışmada değerlendirilen 126 makalenin yarısından çoğunda anket yöntemi benimsenmiş olsa da, araştırmalarda yöntem tekdüzeliğinden kısmen uzaklaşıldığı, sadece nitel kullanılanların sayısı nicel olanlara yakın, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı araştırmaların da makul sayıda olduğu saptanmıştır.

Araştırmaların örneklem grubunun pek çoğunda küçük ve orta ölçekli işletmelerin bulunması ise dikkat çekicidir. Bu durum, araştırmacıların bu ölçekteki işletmelerde stratejik yönetim unsurlarının etkili olduğunu varsayması mı yoksa veri toplama kısıtlarından ötürü mü ortaya çıktığı sorusunu gündeme getirmektedir. Ayrıca, çalışmaların araştırma kapsamına dâhil ettiği işletmelerin imalat sektörlerinde yoğunlaştığı, hizmet sektörünün nadiren irdelendiği görülmektedir.

Stratejik yönetim araştırmalarından, özellikle Kuzey Amerika kaynaklı yayın çevrelerince, uygulamaya dönük çıkarımların ve yaygın etkinin beklendiği bilinmektedir.

Stratejik yönetim alanı yapısı itibariyle uygulamayı incelemeye ve yine uygulamaya öneriler sunmaya yatkın bir alandır. Keza bu çalışmada değerdendirilen makalelerde, bu temayüle uygun biçimde, yöneticiler ve araştırmacılar için çeşitli tavsiyeler yer almaktadır. Araştırmalarda özellikle belirli sektörlerden işletmelerin seçilmiş olması da, ilgili faaliyet alanına yönelik öneriler getirilmesini kolaylaştırmaktadır. Öte yandan, pek çok makalede çıkarım ve tavsiyelere yönelik değerdendirmelerin bulunmaması ise dikkat çekmektedir. Hatta, bazı çalışmaların sonlarındaki tartışma bölümlerinin içeriklerine göz atıldığında, bulgulara dayalı nitelikli yönlendirmelerden ziyade, salt bu bahsedilen beklentiyi karşılama kaygısı öne çıkabilmektedir.

Makalelerin aldığı atıflar incelendiğinde, yayın tarihinden 2017 yılına kadar makale başına alınan ortalama atıf sayılarında değışkenlik olsa da, özellikle 2010 yılından itibaren atıf sayılarında önceki döneme kıyasla bir düşüş gözlenmektedir. Bunun bir nedeni, uluslararası yazında hızla artan yayının hacminin, araştırmacıları sadece en saygın kabul edilen yayının mecralarına yönlendirmesiyle diğer pek çok çalışmanın göz ardı edilebilmesidir. Bir diğer nedeni ise, alandaki çalışmaların tamamlanma ve yayın süreçlerinin birkaç yılı bulduğu düşünöldüğünde, yeni makalelerin aynı dönemde yayınlanmış araştırmaların literatür taramalarında yer bulamaması olabilir. Makalelerin yayını üzerinden bir süre geçtikten sonra daha çok atıf almaya başlaması anlaşılır bir durumdur. Öte yandan, 2001 ve 2009 yılları dikkate alındığında beliren, makale başına yıllık ortalama 20 atıf alma potansiyeli, alan yazını için olumlu bir göstergedir.

Sonuç

Bilimsel çalışmalarda olguların evrimini, neden nasıl değıştiklerini farklı bağlamlarda incelemek şüphesiz bilimin yanlışlanabilirliği ve ilerlemeci yapısının gereklerindedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Kıta Avrupa dolanımlı bilgi birikimi ile ortaya çıkan teoriler, kuramlar yerel bağlamlarda test edilmeli, genişletilmeli, yanlışlanmalı ve her bir bağlamların biricikliğinde tartışılmalıdır. Bu amaçla, tek bir ülkeyi ele alan ve mevcut birikimi yerel bağlamı içinde tartışan, yeni sorular ortaya koyan, yeni kuramlar inşa eden çalışmalar elzemdir. Yine aynı önem ve ihtiyaçla, karşılaştırmalı çalışmalar ile farklı bağlamların yarattığı koşullar, ilişkiler ve etkiler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları görmek, farklı epistemolojik yaklaşımları buluşturmak önemlidir. Tüm bu buluşmaların ve çalışmaların nihai katkısı ise, bilim dünyasında Batının hakim rolünü azaltmak ve farklı ülkelerin, kültürlerin sundukları bilgilere ve çeşitliliğe yer açmak, şans tanımak olacaktır. Bu noktada, Türkiye bağlamını tek veya diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmaların bibliyometrik analizini yapmak, araştırmacılara perspektifini yerel bağlamlara çeviren çalışmalar hakkında bilgi vermekte ve alanın tarihsel gelişimi hakkında kayıt tutarak geçmiş ve gelecek arasında köprü kurmayı sağlamaktadır.

Şakar ve Cerit'in (2013), 1980-2012 yılları arasında SSCI'da dizinlenen Türkiye adresli ve pazarlama alanındaki yayınların bibliyometrik incelemesinde kapsama alınan makalelerin yıllara göre yayın sayısı, yayınların yazar sayıları, incelenen pazarlama alanları, yayınların yer aldığı dergiler, atıf sayıları kriter olarak alınmışken, Alkan ve Özkaya (2015), Türkiye adresli finans ve muhasebe yazınına inceledikleri çalışmada, yayın yapılan yıllar, yayın yapılan dergilerin dağılımı, çalışmaların yazar sayıları ve yayın yapan yazarların kurumlarını kriter olarak belirlemiştir. Bu çalışmada bu kriterlere ek olarak araştırma yöntemi, araştırma kapsamı, yapılan çıkarım ve öneriler de dikkate alınmıştır. Zira, araştırmalarda hangi yöntemlerin kullanıldığı, zaman içinde kullanılan yöntemlerde farklılık olup olmadığı bilgisi alana dönük yöntem tartışmaları için veri sağlama noktasında önemlidir.

Stratejik yönetim alanında yapılan araştırmaların kapsamı kaçınılmaz olarak sektörle çok ilintilidir. Bu durum, çalışmaların sadece sektöre ve yöneticilere dönük tavsiyeler içeren retoriklere dönüşmesi eleştirisini beraberinde getirmektedir (Barca, 2018). Stratejik yönetim alanında yapılan çalışmalar yöneticilere ve sektöre dönük tavsiyeler içermeli midir? Bu yönde tavsiyelerin kabulü söz konusu ise, mahiyeti ne olmalıdır? Araştırma amacı salt piyasaya veri sağlamak için inşa edilebilir mi? Diğer yandan salt yönetsel olguları açıklamaya yönelik kuramsal çalışmalar "reel iş dünyasından" kopuş anlamına gelir mi gibi temel sorulara cevaplar ararken, incelenen makalelerde yapılmış tavsiyelerin ortaya konması ile ontolojik tartışmalara katkı sağlanabilir.

İşaret edilmesi gereken bir diğer farklılık, Şakar ve Cerit'in (2013), yakın dönem pazarlama alan yazınında tespit ettiği yayın sayısındaki artışın, stratejik yönetim alanında belirmediğidir. Bunun nedenleri de ayrı bir analizin konusu olabilir.

Bu çalışmada, 16 yıllık zaman kesiti içerisinde, belirli kriterler dikkate alınarak stratejik yönetimdeki akademik birikim değerlendirilmiş, anlamlı şekilde sınıflandırılarak gelecek çalışmalar için yol gösterebilecek tespitler yapılmıştır. Bunlar özetle, bilimin lensinin yerel bağlamların özgül koşullarını da dikkate alacak şekilde genişletilmesi ile bunların işletmeler üzerindeki muhtemel etkisinin incelenmesi; araştırmalarda yöntem çeşitliliğinin artırılması; ekonomide ağırlığı sürekli artan hizmet sektörünün araştırma kapsamlarında daha sık işlenmesi; yönetim bilimine yerelden söz söyleyecek kuramsal araştırmaların yanı sıra bulgulara dayalı biçimde uygulamacılara daha nitelikli öneriler sunulmasıdır.

Elbette bu araştırmaya ilişkin bazı kısıtlar da mevcuttur. Bunların başında incelenen makalelerin tek bir atıf dizininde taranan dergiler içinden seçilmiş olması gelmektedir. Şüphesiz benzer bir analiz daha geniş kapsamlı gerçekleştirilebilir. Diğer bir konu ise, makalelerin özelliklerinin, sadece belirli bibliyometrik ölçütlere göre tespit edilmiş olmasıdır. İleriki çalışmalarda bu makalelerin içerikleri de ele alınıp incelendiğinde, bağlama dair bilgi zenginleşecektir.

Kaynakça/References

- Ak, M. Z. ve Gülmez, A. (2006). Türkiye'nin uluslararası yayın performansının analizi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(1), 25–43.
- Al, U. (2008). *Türkiye'nin bilimsel yayın politikası: atıf dizinlerine dayalı bibliyometrik bir yaklaşım* (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Al, U. (2008). Bilimsel yayınların değerlendirilmesi: h-endeksi ve Türkiye'nin performansı. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 263–285.
- Alkan, G. ve Özkaya, H. (2015). Türk muhasebe ve finans yazınının SSCI'da 20 yılı. *Journal of Accounting & Finance*, 66, 175–192.
- Altınay, L., Brookes, M., Madanoğlu, M., & Aktas, G. (2014). Franchisees' trust in and satisfaction with franchise partnerships. *Journal of Business Research*, 67(5), 722–728. doi: 10.1016/j.jbusres.2013.11.034
- Athreye, S., Tuncay-Celikel, A., & Ujjual, V. (2014). Internationalisation of R&D into emerging markets: Fiat's R&D in Brazil, Turkey and India. *Long Range Planning*, 47(1-2), 100–114. doi: 10.1016/j.lrp.2013.10.003
- Barca, M. (2005). Stratejik yönetim düşüncesinin evrimi: Bilimsel bir disiplinin oluşum hikayesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 7–38.
- Barca, M. ve Hızıroğlu, M. (2009). 2000'li yıllarda Türkiye'de stratejik yönetim alanının entelektüel yapısı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 113–148.
- Barca, M. (2018). Prof. Dr. Mehmet BARCA'dan editöre mektup. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 3–4.
- Duman, Ş. A., Kalemci, R. A. ve Çakar, M. (2005). Türkiye'de stratejik yönetim alanının kapsamını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 57–72.
- Erdem, F. (2009). Örgütsel davranış araştırmalarında niş alanlar nasıl belirleniyor? Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi yazını üzerine kısa bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 65–78.
- Gülgöz, S., Yedekçioglu, Ö., & Yurtsever, E. (2002). Turkey's output in social science publications: 1970-1999. *Scientometrics*, 55(1), 103–121.
- Hancıoğlu, Y. ve Tekin, E. (2017). Ulusal işletmecilik ile ulusal yönetim ve organizasyon kongrelerinde yayımlanan araştırmaların bibliyometrik profili: Stratejik yönetim yazını üzerine bir inceleme [16. ÜİK Özel Sayısı]. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 10(16), 87–100.
- Karabag, S. F., & Berggren, C. (2014). Antecedents of firm performance in emerging economies: Business groups, strategy, industry structure, and state support. *Journal of Business Research*, 67(10), 2212–2223.
- Koontz, H. (1961). The management theory jungle. *The Journal of the Academy of Management*, 4(3), 174–188.
- Koyuncu, S. C. (2015). Örgütsel davranış alanında odaklanılan konular ve kullanılan yöntemler: 2010-2015 yılları ulusal işletmecilik kongre bildirileri üzerine bir inceleme. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(2), 127–135.
- Kutanis, R. Ö., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007, Mayıs). *Nitel araştırmanın dayanılmaz hafifliği-2: İdealler ve gerçekler*. 15. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'nde sunulan bildiri, Sakarya.

- Martin, L. A. G., Madhok, A., & Sanchez, M. A. (2014). The evolution of strategic management research: Recent trends and current directions. *Business Research Quarterly*, 17, 69–76.
- Özen, Ş. (2002). Türkiye’deki örgütler/yönetim araştırmalarında törenselleşme sorunu. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 187–213.
- Özen, Ş. (2000). Türk yönetim/organizasyon yazınında yöntem sorunu: Kongre bildirimleri üzerine bir inceleme. *DAÜ Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 89–118.
- Özen, Ş. ve Kalemci, A. (2009). Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’nin doğuşu, kurumsallaşması ve alana etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 79–112.
- Pamuk, G., Erkut, H., Ülegin, F., Ülegin, B., Akgüç, Ö., Alpay, Y. ve Koşma, H. (1997). *Stratejik yönetim ve senaryo tekniği*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Sarvan, F., Arıcı, E. D., Özen, J., Özdemir, B. ve İçigen, E. T. (2003). On stratejik yönetim okulu: Biçimleşme okulunun bütünleştirici çerçevesi. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 6, 73–122.
- Semerçioz, F. ve Dikmenli, O. (2005). Yönetim alanında yapılan doktora tezleri üzerine bir araştırma: 1995-2004 arasındaki durum. 13. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 79–81). Marmara Üniversitesi.
- Şakar, G. D. ve Cerit, A. G. (2013). Uluslararası alan indekslerinde Türkiye pazarlama yazını: Bibliyometrik analizler ve nitel bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 37–62.
- Tonta, Y. ve İlhan, M. (1997). Sosyal bilimlerde Türkiye’nin dünyadaki yeri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 67–75.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. (2016). *Bilim dallarına göre dünya, ülkeler ve gruplara ait veriler: Temel bilimler (2010-2015)*. <http://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2016/08/D%C3%BCnya-%C3%9Ckeler-ve-Gruplar-Bilimsel-Yay%C4%B1n-Say%C4%B1s%C4%B1-Temel-Bilimler-2016.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Tjermes, B. V., Furrer, O., Adolfs, K., & Aydinlik, A. Ü. (2012). Response strategies in an international strategic alliance experimental context: Cross-country differences. *Journal of International Management*, 18(1), 66–84.
- Umut Zan, B. (2012). *Türkiye’de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Üsdiken, B. ve Erden, Z. (2002). 1990’lı yıllarda Türkiye’de yönetim alanı: Disiplinin yapısı ve yaklaşımlar. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 91–112.
- Yozgat, U. ve Kaplan, N. (2008). Yönetim ve organizasyon kongrelerinde sunulan bildirimlerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirimleri üzerine bir araştırma. 16. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 409–416). İstanbul Kültür Üniversitesi.